

**Tjugo år
av
Naturvård i Nybro kommun**

SAMHÄLLSBYGGNAD 2004

Innehållsförteckning

Uppdraget	1
Så börjar det	1
Kartmaterial	1
Begrepp	1
Översiktsplanen 1990	2
Hur har vi lyckats bevara områden enligt översiktsplanens rekommendationer	2
Avverkningsanmälningar	5
Dikning	5
Samråd enligt 12:6 miljöbalken	6
Kommunens skogar	6
Kulturlandskapet	6
Ytvatten	7
Geologi-grustäkter	7
Tätortsnära natur	8
Kommunala naturreservat	9
Inventeringsarbete	9
Naturvårdsplan för Kalmar läns fastland	9
Lindö	9
Projekt för att rädda vitryggig hackspett i Kalmar län	9
Millemåla	10
Naturdatabas	10
Lokal Agnda-Lokala miljömål	10
Grönt bokslut	13
Sammanfattning av skyddsläget vad gäller värdefull natur i kommunen	13

Tjugo år av naturvård i Nybro kommun – historik, resultat och utvärdering

Uppdraget

I samhällsbyggnadsnämndens verksamhetsplan finns under rubriken Naturvård punkten ”Sammanställning av läget inom naturvårdsarbetet samt utarbeta förslag till strategi med utgångspunkt från lokala miljömål”. Uppdraget har senare ändrats till att göra en sammanställning över vad som uppnåtts. Strategifrågorna ingår i det ordinarie målarbetet.

Naturvårdsarbetet i kommunen har under årens lopp haft en mångfald inriktningar med olika inslag och åtgärder. Det finns därför anledning att stanna upp lite och försöka få grepp om helheten.

Så började det

Det som startade ett mer omfattande naturvårdsarbete i Nybro kommun var inventerings- och lobbyarbetet kring naturreservatet Grytsjön. Tankarna var också att få bättre helhet i miljö- och hälsoskyddsarbetet. Även kalkningen, som också kan sägas vara en sorts naturvårdsarbete, startade i mitten på 80-talet.

Den första naturvårdsinventeringen gjordes av Mats Nettelblatt på kommunstyrelsens uppdrag 1973 och var till stor del inriktad på kulturlandskap. Den byggde på en månads fältarbete samt sammanställning av befintligt material och utmynnade i en stor mängd förslag till åtgärder, varav de flesta inte genomförts. Inventeringen har dock haft stor betydelse som uppslagsbok i det fortsatta arbetet.

1984 beslutade fullmäktige att delegera det vetenskapliga naturvårdsarbetet till dåvarande miljö- och hälsoskyddsnämnden. Det skulle utgöra ett komplement till byggnadsnämndens hantering av täkter och strandskydd. I skrivningen trycktes på att nämnden skulle vara kontakten utåt och medverka i planarbetet i dessa frågor. 1990 fick nämnden delegation att företräda kommunen i naturvårdsfrågor samt att yttra sig i och överklaga naturvårdsärenden.

Kartmaterial

Någon specifik karta har ej tagits fram till denna skrift. Bra kartmaterial finns i boken Natur I Östra Småland (Länsstyrelsen 1997).

Begrepp

Som stöd för läsningen definieras några återkommande begrepp.

1. Riksintresse. Område med stort nationellt naturvärde, som bl a kommunen måste behandla i sin översiktsplan. Innebär i sig inget skydd.
2. Högsta naturvärde (klass 1). Värdefullaste naturområdena i länsstyrelsens inventering Natur I Östra Småland. Behöver inte vara eller bli bedömt som riksintresse. Dessutom nivåerna Mycket högt naturvärde (klass 2), Högt naturvärde (klass 3)
3. Naturreservat. Naturområde inköpt av staten med skötselplan och föreskrifter för områdets användning. Alternativ till köp är intrångsersättning.
4. Ett Natura 2000-område ingår i ett nätverk av skyddade naturområden i Europa som styrs av EU-direktiv. Dessa områden har i de flesta fall någon annan mer konkret skyddsform som bas, men har oavsett detta automatiskt skydd.

5. Biotopskydd. Kan vara ett område med vissa kriterier som avsätts i jordbruks- eller skogsmark (max 10 ha). Dessutom är vissa element i jordbruksmark automatiskt biotopskyddade. Biotopskydd är den säkraste av alla skyddsformer.
6. Naturvårdsavtal. Avtal mellan skogsägare och skogsvårdsstyrelsen. Gäller normalt 50 år.

Översiktsplanen 1990

1988 kom miljökontorets ”Sammanställning av naturvärden med förslag till åtgärder för prioriterade områden”. Denna bok byggde till stor del på den tidigare inventeringen, men var mer inriktad på naturvärden i skogsmark, som bl a tagits fram av miljökontoret. Den utgjorde huvudunderlag för naturvårdskapitlet i översiktsplanen från 1990. Övriga underlag var länsstyrelsens ängs- och hagmarksinventering och skogsvårdsstyrelsens inventering av lämpliga biotoper för den hotade vitryggiga hackspetten. Vid denna tidpunkt var framför allt debatten kring det centralstyrda storskaliga skogsbruket hård. Naturvårdskapitlet blev därför en utmaning mot skogsbrukets dåvarande företrädare. Den nya skogspolitiken har sedermera medfört ett mer naturanpassat skogsbruk. Dock anser idag de flesta biologiskt sakkunniga att detta inte räcker, vilket lett till ett nationellt mål att ytterligare 900 000 ha skyddsvärd skogsmark undantas från skogsproduktion till år 2010.

Hur har vi lyckats bevara naturområden enligt översiktsplanens rekommendationer?

I översiktsplanen från 1990 finns olika rekommendationer om skydd av värdefull natur. Sex riksintressanta områden föreslås få reservatsstatus. Hur ser då utfallet ut hittills?

Jonsbo fly. Miljökontoret kontaktade huvudägaren ASSI-DOMÄN på ett tidigt stadium utan resultat. Hotet mot denna unika myr har dock inte varit stort. Den södra strandremsan ägs av Svenska kyrkan. F o m 2002 ingår området i **Natura 2000**.

Allgunnenområdet (Numera Alsteråns vattensystem)

Riksintresset har utökats med det i översiktsplanen föreslagna reservatet Mjöshyltan – Fröjekulla och klass-2-området Branthult.

Största delen av Allgunnenområdet ligger i Högsby kommun. På Nybrosidan avsattes först ett mindre reservat (**Ullefors**). Länsstyrelsen har sedan efter lång tid avsatt ett större **naturreservat** på huvudsakligen ASSI-DOMÄNs (numera SVEASKOG) mark 2003. Samma år avsattes **reservatet Vikroken** på kommunal mark.

En del av Allgunnenområdet, som täcker största delen av sjön samt närliggande strandområden inklusive Hästenäs och Ekenäs har under år 2001 av regeringen utpekats som **Natura 2000-område** och har därmed automatiskt skydd . Under

2002 har området utökats med vattenområdena nedströms Kvillen i Badebodaån, norra delen av Allgunnen, Alsteråns inlopp nedströms sista kraftverket samt utloppet med tillhörande våtmarker till kommungränsen.

Under innevarande år har Sveaskog invigt **Ekoparken Hornsö**, vilket innebär att cirka **1800 ha** (utöver befintligt naturreservat) **frivilligt avsatts för skydd** eller återställande till högre naturvärde.

Antalet rödlistade arter etc gör att områdets mycket väl skulle kunna bli nationalpark, vilket Nybro kommun fört fram i yttrandet till länsstyrelsen om regionala miljömål.

Pågående skogsbruk har främst följs upp av Naturskyddsföreningen med hjälp av synpunkter på inlämnade avverkningsanmälningar. Länsstyrelsens och Naturskyddsföreningens information till kommunens naturvårdshandläggare har varit tämligen bristfällig.

1998 föreslog Kalmar kommun att Allgunnen skulle bli kommunal vattentäkt. Även om förutsättningarna för projektet allmänt sett inte var de bästa, har detta på ett förtjänstfullt sätt motarbetats av miljökontoret, kommunalrådet i Mönsterås samt Alsteråns vattenvårdsförbund.

Grytsjön. Riksintresset samt ett mindre område söder därom avsattes som **naturreservat** 1995 (efter 17 års lobbyverksamhet). 3 ha fick biotopskydd 2004. **Natura 2000-område.**

Sjömaden. Tillsammans med kringliggande skogsområden ingår den efter en särskild utredning av miljökontoret 1995 (utkast till ”ekologisk planering av Nybro kommuns skogar”) i en pågående reservatsprocess. Hittills har kommunens fastigheter (omfattar bl a Sjömaden) **köpts in av staten. Natura 2000-område.**

Gråstensmon. Ingen aktivitet för skydd tills området införlivades i **Natura 2000** år 2002.

Ljungbyån. Den sträcka som föreslagits bli reservat (Kattemaden-Alsterbrovägen) har naggats i kanten av skogsavverkning trots samråd med Skogsvårdsstyrelsen i början av 90-talet. Bestånden utmed och i åfåran hade dessförinnan dokumenterats av miljökontoret. Numera ingår områdets vattenmiljöer i **Natura 2000.**

Ytterligare rekommendationer (*markerade med kursiv stil*) om konkret skydd av klass 2-områden i översiktsplan 1990.

Branthultsområdet

Med hjälp av inventeringar fastställa skyddsbehovet. Ingår sedan år 2000 i riksintresset Alsteråns vattensystem. Några inventeringar har ej utförts.

- Vildmarksområden väster om Allgunnen
Paradisskogen förblir orörd. Denna lilla del av området ingår numera i Alsteråns vattensystem (riksintresse)
- Mjöshyltan-Fröjdekulla *Bör bli riksintresse och avsättas som naturreservat. Ingår numera i Alsteråns vattensystem (riksintresse och **naturreservat**). Miljökontorets sammanställning "Fjärilar i Mjöshyltan" från 1994 beskriver höga värden i lövskogspartiet söder om bostadshuset.*
- Sävegöl *Behovet av skydd fastställs. Ingen åtgärd hittills. Länsstyrelsen kan dock tänka sig att föreslå området som riksintresse. Området har i länsstyrelsens naturinventering (Natur I Östra Småland, 1997) högsta naturvärde (klass 1).*
- Lindshult-Hinsåns dalgång-Uvasjöns och St Hindsjöns närområde
Behovet av skydd av lövskog fastställs efter inventeringar. Från lövskogsområdet norr om Rammsjön finns en enklare förteckning över indikatorarter m m från 1996. Vidare finns en översiktlig beskrivning av naturen runt St Hindsjön (del av "Några värdefulla naturobjekt i Nybro kommun", 1998). Ett strandnära lövskogsområde på Bjällingsmåla 1:41 har stora naturvärden. Skogen ägs av kommunen och är skyddad t v med stöd av gällande skogsbruksplan från 1996. Ytterligare gränser och dokumentation kommer finns i utredningen "Nyckelbiotoper och områden med höga naturvärden på Nybro Kommuns marker" (Samhällsbyggnad och Tekniska kontoret 2001). Arbete med reservatsbildning har påbörjats 2004.
- Näversjön *Överenskommelse med Assi – Domän. Ej åtgärdat. Våtmarksdelen har sålts till ägaren av resten av området, medan ekskogen fortfarande är i numera SVEASKOGS ägo. Området har i länsstyrelsens naturinventering högsta naturvärde.*
- Resten av området runt f d Grytsjön
Området bör på sikt avsättas som naturreservat. Ett mindre område i sydost har tillförts det stora reservatet. Resten av området har i länsstyrelsens naturinventering tillsammans med Tjärdalsfloen högsta naturvärde. 3 ha har fått biotopskydd 2004.
- Tjärdalsfloen *Området bör på sikt avsättas som naturreservat. Se föreg område.*
- Vackerslät *Snarast utreda hur de viktigaste delarna kan undantas från skogsbruk. Miljökontoret har inventerat området och i ett första steg funnit att gränserna bör justeras men att ytstorleken ungefär är densamma ("Kartor över naturhänsyn i Nybro", miljökontoret 1994). I ett yttrande till länsstyrelsen över förslag till **naturreservat** 1995 bedömer miljökontoret att en betydligt mindre yta behöver avsättas. Denna är dock större än den yta som slutligen*

har avsatts 1998 (68 ha) och som blivit **Natura 2000-område**. Att området har avfärdats som riksintresse är av mindre betydelse.

Mariegröp *Området undantas från exploatering (detaljplan)*. Arbete med reservatsbildning har startat 2004. Ingår i ett område upp t o m Rismåla göl med bl a den värdefulla Gåsamaden. Markbyte aktuellt.

Svartbäcksmåla

Skogsbruk bedrivs med speciell hänsyn till det tätortsnära läget och det stora rekreativsvärdet. Det går ej att redogöra för alla turer i arbetet med att på ett relevant sätt skydda skogsbiotoper i Svartbäcksmåla. Miljökontoret har i rapporten "Ekologisk planering av Nybro Kommuns skogar" från 1996 beskrivit naturvärden och föreslagit konkret skydd.

Området avsattes som kommunalt naturreservat 2003 med tyngdpunkt på rekreation, sportaktiviteter och skydd av värdefulla naturområden.

Hökasjön *Ytterligare sänkningar av vattenståndet förhindras och utredning sker av länsstyrelsen inför eventuellt reservat. Vidare bör utredas vilka återställningsåtgärder som krävs*. Hökasjön har utgjort miljökontorets längsta naturvårdsärende hittills med start 1986. Sjön "rensades" 1988 med katastrofala följder för fågellivet som resultat. Efter en rad olustiga turer i juridikens labyrinter ligger ärendet sedan några år åter på länsstyrelsens bord. Naturens egen läkekraft har under tiden byggt upp en ny fågelbiotop, som även om den inte når upp till den nivå som fanns innan rensningen, ändå har ett skyddsvärde ("Våtmarksfåglar i södra delen av Nybro Kommun", miljökontorets rapport 2000:3). Länsstyrelsen har 2003 ålagt rensningsföretaget att redovisa ett antal fixpunkter som underlag för eventuella framtida rensningar. När länsstyrelsen redovisat resultatet för SBN kan ärendet förhoppningsvis avslutas.

Avverkningsanmälningar.

Kalavverknings större än 0,5 ha ska anmälas till skogsvårdsstyrelsen.

Anmälningar som berör områden med värdefull natur har efter överenskommelse med skogsvårdsstyrelse/länsstyrelse granskats av miljökontoret. Även om ingen statistik finns har detta arbete varit omfattande. Många misstag har undvikits och värdefulla biotoper har räddats. Miljökontorets granskning av dessa anmälningar har av olika skäl upphört sedan ett antal år tillbaka.

Dikning.

Före 1993 yttrade sig miljönämnden över ansökningar om dikningstillstånd. Med tiden blev länsstyrelsens hållning allt restriktivare. Efter 1993 gäller generell markavvattningsförbud i Kalmar län.

Samråd enligt 12:6 miljöbalken

Sedan miljöbalken trätt ikraft omfattas många olika typer av ingrepp i naturmiljön av samrådsplikt, vilket medfört en avsevärd ökning av länsstyrelsens arbetsbörda. I vissa fall remitteras ärenden till SBN. I några fall har SBN överklagat. Alla beslut delges SBN. Det finns propåer om att SBN ska ta över länsstyrelsens roll i detta sammanhang, vilket skulle öka arbetsbördan avsevärt utan motsvarande nytta.

Skogligt Länsprogram för Kalmar län.

I början på 90-talet startade skogsvårdsstyrelsen detta projekt med olika samrådsträffar. Programmet som färdigställdes 1993 förtecknar värdefulla naturområden och arter, krav på samrådsförfarande m m. I åtgärdsplanen sägs bl a att kommunen åtar sig att försöka precisera vilka former av hänsyn som är viktig för hotade arter i kommunen. Redovisningen av detta uppdrag utgörs av ovan nämnda "Naturhänsyn i Nybro". Miljökontoret har bedömt att de rutiner för samråd som finns i programmet inte är tillräckliga och har därför 1995 och 1998 tillskrivit skogsvårdsstyrelsen utan att få något konkret svar.

Kommunens skogar

I enlighet med miljöprogrammet har kommunens skogsbruk certifierats 1999 (FSC). Ett av underlagen är Ekologisk planering av Nybro kommuns skogar 1996. För att uppfylla kraven på åtgärder framgent har samhällsbyggnad under 2001 tillsammans med tekniska kontoret tagit fram rapporten Nyckelbiotoper och områden med höga naturvärden på Nybro kommuns marker. Vikroken samt Svartbäcksmåla avsattes som kommunala naturreservat 2003. Ytterligare reservat som planeras är Bjällingsmåla, Rismåla, Flögstorp och Åkrahäll.

Kulturlandskapet

1989 kom länsstyrelsens utredning Inventering av ängs- och hagmarker, som klassificerar länets äldre odlingslandskap i form av kvarvarande betes- och slåttermarker. Dessa områden utgör idag endast små fragment av jordbrukslandskapet. De då högst värderade områdena i inventeringen (10 st klass-2-områden) togs upp i översiktsplanen i form av en rekommendation om bidragsstöd. 1995 utkom länsstyrelsens Bevarandeprogram som är en samlad redovisning av natur- och kulturmiljövårdens bevarandeintressen i odlingslandskapet. Dessa områden är större men täcker ofta områden i ängs- och hagmarksinventeringen. Båda utgör underlag till Natur I Östra Småland.

1997 gjorde miljökontoret en uppföljning av den förstnämnda inventeringen med titeln Hävd i äng och hage. Resultatet är att igenväxningen gått snabbt, men att det trots allt finns en medvetenhet om problemet hos markägarna. Dock är röjningsinsatserna ofta för försiktiga. Positivt är också att 6 st av de värdefullaste områdena bedömdes ha bättre skötsel och två av dem (Smedstorp och Gangsmad) har i inventeringen Natur I Östra Småland bedömts ha högsta naturvärde. Uppgifter om vilka marker som omfattas av EU-stöd är ej tillgängliga, men stöden har säkert en stor del i den del av utvecklingen som är positiv.

Efter den första inventeringen har fem (varav tre nyupptäckta) områden tillerkänts högsta naturvärde och detta delvis efter insatser från miljökontoret. Ytterligare ett

förut okänt område, Appleryd, har 2002 införlivats i **Natura 2000**. Detsamma gäller naturreservatet Toresbo. Högsta naturvärde har:

- Ekhage vid Mjöshult (tips från mk)
- Flögstorp (Naturvärdesbedömning av Flögstorpsområdet, Nybro kommun, 1998)
- Skedebäckshult – Smedstorp
- Madesjö (Madesjö klockaräng – naturvärdesbeskrivning och skötsel förslag, 1998)
- Gangsmad

Ytvatten

Besvärliga ärenden om sjösänkningar och regleringar har kostat på men inte givit så bra utfall: Hökasjön (se ovan), Svängemålasjön och Hultebräan.

I anslutning till bl a kalkningsverksamheten sker en hel del undersökningar i uppföljningssyfte. Bottenfaunaundersökningar och provfiske är de som är mest aktuella ur naturvårdssynpunkt. I Alsteråns närhet till Allgunnen har upptäckts områden med högkvalitativ bottenfauna samt en öringstam som sannolikt haft Allgunnen som tillväxtområde. Flodkräftor finns kvar i några vatten trots kräftpestens och signalkräftornas härjningar.

Uttern som varit försvunnen i flera årtionden från dessa trakter, har sedan år 2000 visat sig i kommunen igen både i Alsterån och Snärjebäcken. Den nu inventerade ytan i Alsterån inventerades 1983 och 1999 utan resultat.

1994 genomfördes en naturvärdesbedömning av kalkade samt övriga sjöar på minst 25 ha. I arbetet användes en modell framtagna av länsstyrelsen i Älvsborgs län. Högst naturvärde bedömdes St Hindsjön ha. Under 2000 och 2001 har undersökning av fågelfaunan skett i ett 80-tal sjöar och våtmarker och dess närmaste omgivning. Den första rapporten från 2000 innehåller bedömning av 46 objekt i södra kommundelen. Här är det 6 områden som uppvisar hög kvalitet sett ur både lokalt och nationellt perspektiv: **Alsjösjön, Hökasjön, Olsbosjön, Dackebosjön, Hemsjön och västra delen av Gangsmad.**

I syfte att få fram ett bra underlag för framtida naturvårdsarbete, miljömålsarbete, planering i enlighet med vattendirektivet m m har under år 2001 en mycket omfattande kartering av vattendragens botten-, strand och närområde (biotopkartering) utförts av länsstyrelsen med hjälp av kommunala medel. Rapporten visar inte oväntat att Alsterån, Snärjebäcken och Ljungbyån har stora kvaliteter.

Kommunen har hos länsstyrelsen hemställt om övertagande av strandskyddsdispenser f o m 2005.

Geologi-grustäkter

I översiktsplanen 1990 finns de värdefullaste områdena förtecknade med skyddsrekommendationer för Gråstensmon, Barkeström, Bäckebo, Igersdela, Iåsen-Persmåla, Mariegrop och Svartbäcksmåla. Endast Gråstensmon har formellt skydd (**Natura 2000**). Barkeström, Igersdela och Persmåla anses numera ha

högsta naturvärde. I övrigt anger länets grushushållningsplan (Kommunförbundet 1993) hur anpassning ska ske till naturvårdens krav.

I början på 90-talet var striden om eventuell exploatering av Barkeströms kvarvarande geologiska värden till förmån för ett sk ”vattenland” hård. Miljökontoret och stadsarkitektkontoret verkade för att exploateringen skulle stoppas, vilket var den väg som markägaren staten slutligen valde.

1991 upprättade miljökontoret en intern policy för agerande i ärenden om ”återställning av täkter” i syfte att bevara/öka den biologiska mångfalden.

Miljönämnden och byggnadsnämnden har också genom yttranden och överklaganden stoppat ett antal ur naturvårdssynpunkt felaktiga täktprojekt. Numera har samhällsbyggnad tagit över täkttillsynen och samrådsförfarandet från länsstyrelsen.

Tätortsnära natur

I det skogliga länsprogrammet från 1993 finns en samrådsrutin för tätortsnära skogsbruk inskriven. Ett viktigt underlagsmaterial utgjordes av speciella markeringar på kartorna i Naturhänsyn i Nybro. Tyvärr har denna rutin inte fungerat. En skogsgrupp på kommunal nivå för spörsmål beträffande det egna skogsinnehavet har också funnits. Numera sköts dessa frågor på ett enklare sätt mellan SBK och tekniska kontoret.

Det finns många naturvårdsprojekt som har tätortsanknytning:

1. Svartbäcksmåla blev naturreservat 2003.
2. Området Madesjö kyrka – Riddaretorp - Hagnebo (Madesjö klockaräng - naturvärdesbeskrivning och skötsel förslag) har högsta naturvärde i Natur I Östra Småland). Tyvärr kommer värdet av detta område att minska på grund av fullmäktiges beslut om ”Västra vägens” sträckning. Dock är inte sista ordet sagt från länsstyrelsens sida i denna fråga. SBN, som motsatt sig föreslagen sträckning, förordar ett alternativt läge utmed järnvägen.
3. Flögstorp (Naturvärdesbedömning av Flögstorpsområdet, Nybro kommun) har högsta naturvärde i Natur I Östra Småland. Planeras bli kommunalt naturreservat.
4. Gröna lungan är ett grönområde som löper diagonalt genom centralorten och som slutar i Svartbäcksmåla. I nordvästra delen ligger Mariegrop, som har skyddsrekommendationer i översiktsplanen samt planeras ingå i Rismålareservatet. Gröna lungan har varit föremål för många diskussioner om användning och skydd. Ett examensarbete i fysisk planering behandlar förslag till användning av områdets centrala delar. Den fördjupade översiktsplanen anger möjligheter till exploatering.
5. I översiktsplanen anges också att en grönstrukturplan kopplad till skötselplan bör tas fram. Den bör bygga på inventeringarna Äldre träd i tätortsmiljö och Kärlväxtfloran i naturområden inom Nybro tätort och ovanstående examensarbete. Ansökan om statsbidrag till denna satsning har sökts inom ramen för ”Lokala naturvårdsprojekt”, som är en statlig satsning på att bli öka tillgänglighet till närnaturen (Jfr ”En samlad naturvårdspolitik”)

6. I utredningen ”Nyckelbiotoper och områden med höga naturvärden på Nybro kommuns marker” finns uppgifter av värde för skydd och skötsel av tätortsnära natur.

Kommunala naturreservat

Kommunerna kan sedan miljöbalken kom 1999 avsätta kommunala naturreservat. Numera är det också möjligt att via statsbidrag få täckning med 50 % av värdeminskningen på ingående mark. 2001 kom regeringens skrivelse ”En samlad naturvårdspolitik” där det tätortsnära naturen, dialogen med medborgarna, friluftslivet och den sociala dimensionen i naturvärden, vikten av kunskapsuppbyggnad och information m m lyfts fram.

Detta har gjort det möjligt att bilda naturreservaten Svartbäcksmåla och Vikroken (två mindre områden utmed Alsterån öster om Alsterbro) 2003. Bjällingsmåla står näst i tur. Därefter planeras Rismåla, Flögstorp och Åkrahäll. Samhällsbyggnad och konsulten SVEFA gör arbetet i samråd med tekniska kontoret.

Inventeringsarbete.

Som framgår av olika ställen i texten har ett stort antal inventeringar genomförts i miljökontorets/samhällsbyggnads regi med egen personal, tillfälligt anställda eller som konsultuppdrag. Förteckning över publikationer finns i bilaga 1.

Naturvårdsplan för Kalmar läns fastland

Länsstyrelsen har under några decennier haft en naturvårdsplan för fastlandet som ett av sina mål. Den har påbörjats många gånger, men av olika skäl fått avbrytas. 1995 fanns äntligen ett utkast till beskrivning och värdering av naturområden. Efter samråd med miljökontoret presenterades ett nytt material 1996 med efterföljande yttrande från kommunen. Under 1997 skedde ytterligare samråd innan arbetet i denna del var klart. Resultatet blev den fina boken Natur I Östra Småland (1997).

Miljökontoret har när det gäller material och texter lagt ner ett omfattande arbete på bokens Nybrodel. Miljönämnden beslutade 1998-08-17 att boken ska utgöra underlag i nämndens och kontorets arbete med naturvård och fysisk planering.

Lindö

Området utgörs av en fastighet på Revsudden i Kalmar kommun, som ägts av Nybro kommun och omfattar camping, småbåtshamn och ett värdefullt strandlövskogsområde med inslag av våtmarker, gamla ekar och lindar. Miljökontoret har tillsammans med naturskyddsföreningen tagit fram artdata och föreslagit avgränsningar av området. Vidare har diskussioner med länsstyrelsen och tekniska kontoret resulterat i att staten köpt in fastighetens skogsdel för **reservatsbildning** 1997. Området ingår i **Natura 2000**.

Projekt för att rädda vittryggig hackspett i Kalmar län.

Med utgångspunkt från rekommendation i översiktsplanen och med stöd av naturskyddsföreningen diskuterades med skogsvårdsstyrelsen och länsstyrelsen om hur målet att få en livskraftig population av arten i vårt län skulle kunna nås. Ett antal spridda inventeringar genomfördes, men något genomarbetat dokument i form av projektrapport för länet togs inte fram av ansvariga myndigheter, vilket bl a ledde till uteblivna medel för artens skydd i länet. I nuläget råder tveksamhet

kring artens status, men de observationer som gjorts de senaste åren tyder trots allt på häckning i kommunen. Ett åtgärdsprogram för artens bevarande antas sannolikt av naturvårdsverket 2004. SBK har ännu inte fått möjlighet att ta del av innehållet.

Miljökontoret deltog under inledningen med arbetet med vitryggsskyddet i en översiktlig inventering av intressanta skogsbiotoper i hela kommunen. Arbetet som tog flera år i anspråk redovisades i av kartform 1994: "Naturhänsyn i Nybro".

Millemåla

Området uppmärksammades först i slutet på 80-talet som lämplig biotop för vitryggig hackspett. Området består dels av igenväxande kulturmarker planterade med gran och dels av äldre skog med mycket löv/ädellöv. Floran indikerar näringsrikedom, vilket den kalkhaltiga berggrunden i områdets norra del är den största orsaken till. Följande insatser har genomförts:

- Översiktlig naturvärdesbedömning
- Översiktlig kryptogamundersökning
- Översiktlig inventering av hagmarksväxter
- Fällfångst av skalbaggar
- Inventering av fjärilsfaunan

27 rödlistade arter har hittills påträffats. Området anses ha högsta naturvärde i "Natur I Östra Småland", men har av naturvårdsverket hittills inte bedömts vara av riksintresse. Problemen med att skydda området beror till stor del på att naturvärdena är knutna till den igenväxande kulturmarken. Detta medför att länsstyrelsen hittills haft svårt att klassa området som skogsmark, vilket skulle göra det lättare att skydda.

Situationen är särskilt svår för den i landet akut hotade och på platsen fridlysta veronikanätfjärilen som inom kort tid kommer att slås ut helt om ingen åtgärd sker mot den snabbt växande granplanteringen. Möjligen är arten redan utdöd på lokalen. Förslag till åtgärdsprogram för att bevara den finns, men är ej antaget av naturvårdsverket. Ett utkast till naturvårdsavtal finns också, men detta är ej undertecknat.

Naturdatabas

Under 1996 startade på allvar arbetet att upprätta en lokal naturdatabas. Grunden ska vara uppgifter om rödlistade arter, men även andra arter kan komma ifråga. Utgångspunkten är noteringar och register över funna arter inklusive intressanta data om dem. Hittills är många växter, fåglar och fjärilar registrerade, men mycket återstår att göra. Viktigt är exakta fynddata samt anpassning till SLU:s Artdatabank. Ett förslag till "ansvarsarter" för kommunen togs fram 1997. Detta måste omarbetas på en ny kunskap och nya rödlistor (klassning av hotade arter).

Lokal Agenda 21 – Lokala miljömål

Målarbete har skett parallellt och i samklang med det operativa naturvårdsarbetet, men de senare skrivningarna har framförallt bäring på framtiden.

Agenda 1996. Under 1993 påbörjades agendaarbetet med en utredning om kommunens miljö tillstånd, vilken utmynnade i boken "Miljön i Nybro" 1994. I kapitlet Natur och Naturbruk beskrivs de areella näringarnas påverkan på naturmiljön. Vidare behandlas försurning, skogsskador och grusförsöjning. Ett kapitel beskriver biologisk mångfald och naturvård med landskapets utveckling som bakgrund. En stor utbildnings-/informationsinsats om bokens innehåll följde därefter som en del i agendaprocessen.

1996 antog kommunfullmäktige lokal Agenda 21, ett måldokument som beskriver miljösituationen år 2005, 2020 och 2100. För år 2005 finns följande målbeskrivning:

”I vår kommun finns - nu och i framtiden - en rik variation av naturtyper, även vid våra tätorter, där alla har goda möjligheter till rekreation och friluftsliv. Det finns ängsmarker med slåttergubbar och gullvivefjärilar, våtmarker med sumpviol och storspovar, ”naturskogar” med orangefläckiga brunbaggar och vitryggiga hackspettar och gott om gamla ekar med ekoxar och blomskäglavar.

Kommentar: Klarar vi överlevnaden av ovanstående ”indikatorarter” har vi förmodligen lyckats bevara en rik och varierad natur i Nybro kommun som helhet.

Vid prioritering av naturvårdsåtgärder tar vi extra stor hänsyn till områdets ”ansvarsarter”, dvs. akut hotade arter, övriga hotade arter som har sitt ”huvudområde” i sydöstra Småland, övriga arter som är unika för vårt område och arter Sverige har ett internationellt ansvar för .

Kommentar: Prioritering av åtgärder är ofrånkomlig, det kan ibland handla om att en åtgärd som är av godo för en hotad art är till ondo för en annan. Vi måste därför ta ställning till hur prioritering bör ske. Hur gör vi med backsvalor och tofsvipor?”

Till agendan hör också ett Miljöprogram för Nybro kommuns nämnder, förvaltningar och bolag. Här är främst kapitlet Skogsbruk och Naturvård aktuellt. Några av punkterna i detta kapitel kan sägas utgöra agendans mål för naturvårdsarbetet och är därför fortlöpande aktuella:

- 75. Kommunen ska verka för att representativa områden av alla idag i kommunen förekommande naturtyper kan finnas kvar. ”Naturskogar”, våtmarker, värdefulla vattendrag, odlingslandskapet och tätortsnära natur ska prioriteras.
- 76. Kommunen ska verka för att hotade arter skyddas (inklusive lokalt hotade arter).
- 77. Upprättandet av en ”naturdatabas” ska påbörjas före år 1997. En lista över våra speciella ”ansvarsarter” upprättas samtidigt
- 80. Kommunen ska bidra till att öka kunskapen om naturen och utrotningshotade växter och djur bl a genom inventeringar
- 81. Kommunen ska i samarbete med organisationer och enskilda genomföra riktade insatser för att skydda värdefulla ängs-och hagmarker

Ovanstående åtgärder är av karaktären fortlöpande och vidtas således kontinuerligt. Vidare finns punkter om ekologisk planering och certifiering av kommunens eget skogsinnehav, som är uppfyllda. I andra kapitel finns åtgärder med huvudansvar på andra nämnder: Översyn av grönområden och parker, Svartbäcksmåla blir kommunreservat samt att försöka skapa mer vatten i landskapet.

Reviderad Agenda 2004. Kommunens Agenda 21-dokument reviderades 2004. Grunden är de 15 nationella miljömålen som antogs av riksdagen 1999. Här följer sammanfattningar/citat om de mål som gäller situationen i Nybro 2010.

- Grönare tätorter. Alla som bor i våra tätorter eller i tätortsnära områden har möjlighet till friluftsliv och naturupplevelser. Vi har prioriterat vilka grön- och vattenområden som skall bevaras och ser till att dessa sköts och är lättillgängliga. Vi mår både om upplevelsen för oss människor men också att gynna ett rikt och omväxlande växt- och djurliv.
- Täckter förekommer inte, i enlighet med länets grushushållningsplan, inom känsliga natur- och kulturområden eller inom områden med någon typ av skydd. Vid efterbehandling av täckter strävar vi efter att gynna den biologiska mångfalden.
- Med hjälp av miljöcertifiering och andra åtgärder som bildning av naturreservat, biotopskydd m m har 7% d v s 7000 ha av den produktiva skogsmarken undantagits för skötsel med natur- eller kulturmiljömål. I övrigt har vi en ökad kunskap om skogen och miljöhoten mot den. Bruket av skogen är varierat och bedrivs så att försurningspåverkan minimeras och den biologiska mångfalden gynnas. Andelen lövskog och gammal skog samt död ved ökar stadigt och nydikning av skogsmark förekommer inte. Grenar och toppar efter avverkning får ligga kvar i skogen i större omfattning där så behövs för att gynna den biologiska mångfalden och för att dämpa försurningen. Minst 95 % av alla grova träd med diametern 1 m eller mer och av hålträd med diametern 0,5 m eller mer är bevarade.
- Den jordbruksmark som tagits ur livsmedelsproduktion sedan 1995 går att odla upp igen om behovet av mat ökar. I en del fall används dock jordbruksmarken för att återskapa skyddsvärda naturtyper, som försvann när våra förfäder tog markerna i bruk, t ex våtmarker och lövskogar, eller för att återskapa ängs- och hagmarker. Matjordstäkt förekommer endast i undantagsfall. Tillbakagången och igenväxningen av det äldre odlingslandskapet har hejdats.
- I vår kommun finns - nu och i framtiden - en rik variation av naturtyper. Det finns bland annat ängs- och hagmarker med slättergubbar och gullvivefjärilar, våtmarker med sumpviol och storspovar, sjöar och vattendrag med havsörn och flodkräftor, ”naturskogar” med orangefläckiga brunbaggar och smalvingade blombockar och gott om gamla ekar med ekoxar och blomskägglavar. Fortfarande förekommer både vitryggig hackspett och veronikanätfjäril. Vid prioritering av naturvårdsåtgärder tar vi extra stor hänsyn till områdets ”ansvarsarter”, d v s hotade arter, som har sitt ”huvudområde” i sydöstra Småland, övriga arter som är unika för vårt område och arter Sverige har ett internationellt ansvar för.
- Även ur rent naturvårdsperspektiv är det viktigt att betestrycket från vilt inte är för hårt, därför att det kan förhindra att lövskogsandelen ökar - speciellt ädellövskogen.
- 2005 antogs ett nationellt program för skydd av de viktigaste vattenanknutna naturmiljöerna och aktiviteter pågår för att återställa dammar och kvarnar.

I en bilaga till den reviderade Agenda 21 finns preciseringar av målen. Det är dock något osäkert vilken status dessa har.

Utöver dessa mål finns följande preciseringar i gällande verksamhetsplaner för SBN:

- Den biologiska mångfalden i Nybro stad ska öka (baseras på fågelundersökningar).
- Arealen hävdade ängar och naturbetesmarker ska inte minska (statistik på arealstöd).

Grönt bokslut

Punkt 8 i det gröna bokslutet "Skyddad skogsmark" tar upp alla typer av skyddad produktiv skogsmark i procent (reservat, biotopskydd, detaljplaner, 5% av all miljöcertifierad skog). Ytan har ökat sedan 1997 från 0,15 till 3,67 %. Det blivande naturreservatet på inköpt mark, Smedjevik, ingår ej. Under 2004 tillkommer Sveaskogs frivilliga avsättning av c:a 1800 ha i Hornsö ekopark.

Sammanfattning av skyddsläget vad gäller värdefull natur i kommunen.

Se bilaga 2.

Bilaga 1

Publikationer inom naturvårdsområdet som helt eller delvis upprättats av miljökontoret eller samhällsbyggnad

Skog/hagmark

- Beståndskartering utmed Ljungbyån, Kattemaden-Alsterbrovägen, 1991
- Fjärilar i Vackerslätområdet, 1993
- Fjärilar i Mjöshyltan, 1994
- Småländska insektslokaler, 1994
- Inventering av skalbaggsfaunan på 8 lokaler i Nybro kommun, 1994
- Naturhänsyn i Nybro, 1994 (kartor)
- Ekologisk planering av Nybro kommuns skogar, 1996
- Förteckning av några indikatorarter m m i lövskogsområdet i södra delen av Hinshult 6:2, 1996
- Förslag till ”ansvarsarter” i Nybro kommun, 1997
- Hävd i äng och hage, 1998
- Madesjö klockaräng - naturvärdesbeskrivning och skötsel förslag, 1998
- Naturvärdesbedömning av Flögstorpsområdet, Nybro kommun, 1998
- Några värdefulla naturobjekt i Nybro kommun, 1998
- Förslag på naturstig i Svartbäcksmåla, 1998 (i samarbete med tekniska kontoret)
 - Undersökning av veronikenätfjärilens biologi och utbredning norr om Millemålasjön i Nybro kommun, 1998
 - En skogshistorisk undersökning i östra Småland, vegetationsutveckling och brandhistorik de senaste 3000 åren vid Ekenäs i Allgunnenområdet, 2001 (i samarbete med länsstyrelsen)
 - Vedinsektsfaunan i Hornsö-Allgunnenområdet 1999-2000 (i samarbete med länsstyrelsen)
 - Millemålaområdet, Fjärilsinventering 1998 – 1999, 2000
 - Nyckelbiotoper och områden med höga naturvärden på Nybro kommuns marker, 2001 (i samarbete med tekniska kontoret)

Våtmarker

- Bottenfaunaundersökningar 1991, 1996 (delvis i samarbete med tekniska kontoret)
- Provfiske med översiktsnät i Nybro kommun, 1992 – 93, 1996 - 97
- Naturvärdesbedömning av sjöar, 1994
- Våtmarksfåglar i södra delen av Nybro Kommun, 2000
- Våtmarksfåglar i norra delen av Nybro kommun, in prep
- Biotopkartering av Alsterån (utförd i samarbete med Länsstyrelsen)
- Biotopkartering av Hagbyån, Ljungbyån och Snärjebäcken (utförd i samarbete med Länsstyrelsen)

Tätorter

- Natur – och rekreationsvärden kring Nybro tätort, 1992 (i samarbete med Kalmar Högskola)
- Äldre lövträd i tätortsmiljö – naturvärden och skötselbehov, 1998 (i samarbete med tekniska kontoret)
- Kärlväxtfloran i naturområden inom Nybro tätort, 2001

Bilaga 2

Sammanfattning av nuvarande läge vad gäller skydd och klassifiering av värdefulla naturområden (exklusive biotopskydd och naturvårdsavtal)

Skyddad natur

<u>Område</u> (Reknr i Öp-90)	<u>Rekommendation</u> <u>I Öp -90</u>	<u>Status idag</u>
Jonsbo fly (2) Alsteråns v-syst (3)	N-reservat N-reservat	N 2000 N 2000 (vattenan- knutna delar) N-reservat Ekopark (1800 ha)
Ekskog v Bjärssj (3)	N-reservat	riksintresse
Mjöshyltan (12)	N-reservat	N-reservat
Vikroken (3)	N-reservat	N-reservat
Grytsjön (4)	N-reservat	N-reservat Natura 2000
Resten av Grytsj (18) +Tjärdalsfloen (19)	N-reservat på sikt	Högsta naturvärde
Sjömaden (5)	N-reservat	Reservatsbildning pågår. SNV köpt kom. skogsområde N 2000 N 2000
Gråstensmon (6)	N-reservat	
Ljungbyån (7)	N-reservat	Vattenområde e
Sävegöl (14)	Markustorp	Flerohopp = N 2000
Hinsån (16)	Behov av skydd Skyddsbehov utreds	Högsta naturvärde Ej klart, Bjällings- måla: Reservatsbildn pågår
Näversjön (17)	Ök m Assi-D	Högsta naturvärde
Vackerslät (20)	Utreda u-tag från skogsbruk	N 2000, N-reservat
Mariegrop (26)	Detaljplan	Reservatsbildn pågår
Svartbäcksmåla (27)	Skogsbruk med hänsyn	N-reservat
Hökasjön (29)	Utredning-återställning?	Nytt naturtillstånd Avvaktar lst-beslut
Kulturlandskap 10 st äldre odlingslandskap (1)	Nola-bidrag	6 omr har bättre skötsel
<u>Övriga Natura 2000-områden</u>		
Högelycke gammelskog (kyrkoreservat)		
Appleryd odlingsmark		
Toresbo naturreservat		

Övriga områden med högsta naturvärde i Natur I Östra Småland

Ekhage vid Mjöshult, odlingsmark

Madesjö-Riddaretorp-Hagnebo, odlingsmark

Flögstorp, odlingsmark, planerat n-reservat, riksintresse

Skedebäckshult-Smedstorp, odlingsmark, riksintresse

Gangsmad m fl odlingsmarker i anslutning

till riksintresset Ljungbyån

Delar av Barkeströms åsnät, geologi,(”nygammalt”) riksintresse

Kolsbygd, geologi, våtmark

Persmåla, geologi

Igersdela, geologi, även riksintresse

Millemåla, skog, igenväxande odlingsmark, förslag till åtgärdsprogram för
bevarande av veronikanätfjäril

Förslag till ytterligare naturreservat:

Lövskogar vid Orrefors

Skogsområde vid Åkrahällskolan